

N:o 121.

Af herr **K. G. Karlsson** i Göteborg, om anslag för vård af mindre bemedlade skrofulösa barn vid hafskuranstalten å Styrso.

Vid förra årets riksdag framställde jag jämte 20 medmotionärer — motion n:o 126 i Andra Kammaren — förslag om ett anslag för år 1908 af 10,000 kronor till bestridande af kostnaderna för vård af obemedlade skrofulösa barn vid hafskuranstalten å Styrso i Göteborgs skärgård.

Statsutskottet, som fått motionen till sig remitterad, ställde sig mycket välvilligt till densamma och yttrade bland annat »att anstalten vid Styrso, som på enskildt initiativ och genom en storartad offervillighet af för saken intresserade personer kunnat inrättas, i icke mindre grad än ofvanberörda anstalt vid Skelderviken — som af utskottet förordades till och äfven erhöll ett byggnadsanslag af 200,000 kronor — är förtjänt af att i sin gagnande verksamhet understödjas med allmänna medel». Emellertid ansåg utskottet, att icke tillräcklig utredning förelåg rörande anstaltens ekonomiska ställning och hemställde därför, att motionen för det dåvarande icke måtte af Riksdagen bifallas, hvilket äfven blef Riksdagens beslut.

Det välvilliga mottagande, förslaget — trots att det på angifna skäl icke bifölls — vann i Riksdagen, förmådde styrelsen för hafskuranstalten å Styrso att ingå till Kungl. Maj:t med underdånig anhållan, att Kungl. Maj:t måtte till 1908 års Riksdag aflåta proposition om ett årligt anslag af 10,000 kronor till vård af obemedlade skrofulösa barn vid kustsanatoriet å Styrso. Kungl. Maj:t remitterade denna anhållan till tuberkuloskom-

mittén och medicinalstyrelsen för yttrande, och det oväntade inträffade, att såväl kommittén som medicinalstyrelsen afstyrkte framställning »för närvarande».

Under sådana förhållanden torde näppeligen någon framställning i denna fråga vara att förvänta från Kungl. Maj:t till årets Riksdag. Då emellertid sanatoriets nybyggnad är fullt färdig att mottaga de sjuka, men de medel, som stå till anstaltens förfogande, icke äro tillräckliga för den samhällsnyttiga verksamhetens bedrivande i önskvärd omfattning, vågar jag åter bringa ärendet inför Riksdagens pröfning, i förhoppning att Riksdagen skall anlägga en mera praktisk blick på denna angelägenhet än hvad det förefaller mig att tuberkuloskommittén och medicinalstyrelsen gjort.

Beträffande den mera rent läkare-tekniska sidan af saken tillåter jag mig att hänvisa till den bilaga, jag tager mig friheten vidfoga denna min motion, och hvilken bilaga är affattad af Styrösänstaltens upphofsman och mångårige läkare.

Motivet för de afstyrkande utlåtanden, som kommit sanatoriestyrelsens framställning till Kungl. Maj:t till del, är ju, att man icke bör lämna det begärda årliga statsunderstödet, »innan de allmänna principerna för fördelning af kostnaderna för tuberkulossjukvården på staten, landstingen och de enskilda blifvit fastställda». Om här varit fråga om anläggandet af en ny anstalt, synes mig detta motiv kunnat haft fullt fog för sig, hvarför det säkerligen haft mera tillämplighet på Skelderviksanstalten än på den nu ifrågavarande. Här har den enskilda offervilligheten varit så stor, att det synes som om staten knappt kunde komma att ställa större anspråk på den, då fråga blir om uppförande på andra platser af tuberkulossjukhus eller sanatorier för skrofulösa. Jag tillåter mig att i detta afseende hänvisa till den historik öfver anstaltens tillkomst och utveckling, som förekommer i förra årets motion rörande samma ärende, och vill här endast omnämna, att sanatoriet under år 1907 hade förmånen från enskilda mottaga ytterligare 57,350 kronor i gåfvor och donationer.

Beträffande anstaltens ekonomi ber jag få meddela, att »Föreningen för vård af skrofulösa barn vid hafskuranstalt i Göteborg» är ägare till såväl det hittills i bruk varande *sommarsanatoriet* med plats för 50 patienter — hvilket är uppfördt så, att det för en kostnad af omkring 15,000 kronor kan göras användbart äfven till vintersanatorium — som det nu uppförda förstklassiga kustsjukhuset med plats för 60 à 70 patienter. Tillsammans betinga dessa båda byggnader jämte en stor areal

friköpt jord ett pris af omkring 200,000 kronor. Dessutom äger föreningen fonder, dels under egen och dels under Göteborgs drätselkammars förvaltning, uppgående till omkring 100,000 kronor, hvaraf årliga räntan användes till kostnadsfri vård af obemedlade. Slutligen disponerar föreningen årsbidrag af föreningens medlemmar uppgående till omkring 2,000 kronor, hvarjämte en enskild person under en följd af år bidragit med 1,000 kronor årligen. Dessutom hafva Bohusläns och Elfsborgs läns landsting numera anslagit respektive 1,000 och 500 kronor årligen till bidrag för vård af obemedlade barn från dessa län. Hos Göteborgs stadsfullmäktige föreligger ett förslag om årligt bidrag från stadens sida af 15,000 kronor för vård af fattiga skrofulösa barn tillhörande Göteborgs kommun, och man har anledning att antaga att förslaget skall röna ett välvilligt mottagande. Emellertid skall inom kort till statsutskottets förfogande ställas ett närmare preciseradt utgifts- och inkomstförslag jämte redogörelse för föreningens ställning den 31 december 1907.

I sitt utlåtande öfver den vid förra årets riksdag framburna motionen rörande detta ärende betonade statsutskottet önskvärdheten af att erhålla uppgift om, i hvilken utsträckning patienter äfven från andra delar af landet än Göteborgs stad och dess omnejd skulle komma att vid anstalten beredas vård. I detta afseende må då först sägas, att anstalten gifvetvis får rätta sig efter de villkor och bestämmelser, som Riksdagen kan finna lämpligt fästa vid ett eventuellt anslag. Man kunde ju emellertid tänka sig, att anslaget finge användas dels till full betalning för fullkomligt medlösa och dels till bidrag för kostnadernas betäckande för sådana mindre bemedlade, som själfva kunna betala en del af afgiften. — Ett annat sätt vore att bestämma, att ett visst antal platser reserverades för sjuka, boende utom Göteborg och dess närmaste omnejd. Antalet dylika platser finge väl då ställas i samma proportion som förhållandet mellan statsbidraget och beloppet af de bidrag till driftkostnadernas betäckande, som kunna erhållas på annat sätt.

Jag ber till sist ytterligare få understryka, att den anstalt, det här är fråga om, icke är ny utan under många år utvecklats en välsignelserik verksamhet. Och att anstalten tillvunnit sig förtroende, därom vittna de frikostiga bidrag som från privat håll kommit den till del. Nu gäller det emellertid att öfvergå från enbart sommarsanatorium till sjukhusvård hela året om, och det är då tydligt, att anstaltens styrelse måste försöka att erhålla fasta anslag från olika håll, som under alla omständigheter äro att påräkna. Den vackra välbelägna sjukhusbyggnaden står färdig att

när som helst mottaga patienterna. Men tydligt är, att styrelsen icke vågar sätta i gång den nya och utvidgade verksamheten, innan man försäkrat sig om medel för dess framtida upprätthållande. Då styrelsen genom enskild offervillighet lyckats förskaffa sjukhusbyggnader, som med tillhörande jordareal äro värda 200,000 kronor, samt dessutom förklarar sig beredd att anskaffa öfriga behöfliga medel för driftkostnadernas upprätthållande, om staten vill tillskjuta 10,000 kronor årligen, så synes det mig som om här vore ett af dessa tillfällen, då staten stödjande och uppmuntrande bör samverka med den enskilda företagsamheten. Kampen mot tuberkulosen, hvori ju bekämpandet af skrofulosen utgör en viktig del, bör icke uppskjutas en dag längre än nödigt är, och därför vågar jag hoppas, att Riksdagen ställer sig välvillig mot denna min motion.

Ehuru ett årligt anslag är nödvändigt för vinnandet af det ändamål, som med motionen afses, torde dock Riksdagen, äfven vid bifall till denna framställning, icke finna lämpligt att tillsvidare uppföra anslaget på ordinarie stat, hvarför, och på grund af hvad i öfrigt anförts såväl i denna som i förra årets motion rörande samma fråga, jag härmed vördsamt föreslår,

att Riksdagen ville å extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 10,000 kronor till bestridande af kostnaderna för vård af mindre bemedlade skrofulösa barn vid hafskuranstalten å Styrso i Göteborgs skärgård.

Stockholm den 26 jan. 1908.

K. G. Karlsson.

I motionen instämma:

<i>Erik Röing.</i>	<i>Hjalmar Wijk.</i>	<i>Oskar Berg.</i>	<i>K. Joh. Larsson.</i>
<i>A. C. Lindblad.</i>	<i>Johan Ekman.</i>	<i>Sixten Neiglick.</i>	
<i>Alfr. Lundgren.</i>	<i>Hugo Sandén.</i>	<i>Hjalmar Hallin.</i>	
<i>Gottfr. Thavenius.</i>	<i>M. Lyckholm.</i>	<i>Herman Andersson.</i>	
<i>Axel Wennersten.</i>	<i>Joh. Nydal.</i>	<i>O. Silfverschiöld.</i>	

Bilaga.

*Uttalande af med. doktor P. Silfverskiöld med anledning af
tuberkuloskommitténs och medicinalstyrelsens yttranden.*

Uti en till Kungl. Maj:t ingifven skrift af den 24 oktober 1904 har Föreningen för skrofulösa barns vård anhållit att Kungl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta proposition om ett anslag af 200,000 kronor till färdigbyggandet af den vårdanstalt för skrofulösa barn, som föreningen låtit under namn af Kronprinsessan Victorias kustsanatorium delvis uppföra invid Skelderviken i Barkåkra socken af Kristianstads län.

Den 17 november 1905 afgaf medicinalstyrelsen på grund af nådig remiss om detta ärende det utlåtande:

att ändamålet med sjukvårdsanstalten vid Skelderviken vore att mottaga skrofulösa, d. v. s. med börjande tuberkulos eller anlag till tuberkulos behäftade barn;

att inom de flesta civiliserade länder har man redan länge sökt genom anstaltsvård skydda dessa skrofulösa barn för att förebygga, att de fölle offer för tuberkulosen;

att man af gammalt kände att kustsanatorier vid hafvet vore ett af de verksammaste medel härvid;

att en sjukvårdsanstalt af detta slag hade ett rikt fält för sin verksamhet äfven i vårt land;

att skrofulosen vore särdeles vanlig äfven hos oss.

»Sträfvandet att i Sverige få till stånd tidsenliga kustsanatorier för skrofulösa barn förtjänade således enligt medicinalstyrelsens åsikt att på allt sätt uppmuntras och understödjas.»

Medicinalstyrelsen hemställde på grund af sitt anförande, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att bevilja ett anslag

af 200,000 kr. till färdigbyggande af Kronprinsessan Victorias kustsanatorium, dock med vissa garanterade villkor, hvilket äfven af Riksdagen 1907 beviljades.

Det är rätt egendomligt att se, huru medicinalstyrelsen ställt sig till frågan om ett anslag till vård af fattiga, skrofulösa barn vid det redan färdiga ändamålsenligt uppförda, tidsenligt och fullständigt inredda kustsanatoriet å Styrso, hvilket utan skuld kommit till stånd uteslutande genom frikostiga donationer af personer, som varmt nitälskat för det behjärtansvärda ändamålet, hvarför detta sjukhus uppförts.

Nu har landets högsta väktare öfver sjukvård och hälsovård glömt sitt förra yttrande: »att sträfvandet att få till stånd tidsenliga kustsanatorier för skrofulösa barn förtjänade att på allt sätt uppmuntras och understödjas». Ty nu heter det, att styrelsen visserligen anser, att bidrag af staten till tuberkulossjukvården äro synnerligen önskvärda, men då tuberkuloskommitténs förslag för närvarande är beroende på Kungl. Maj:ts pröfning, synes det styrelsen olämpligt, att frågan om årligt statsunderstöd till anstalten vid Styrso afgöres, innan de allmänna principerna för fördelning af kostnaderna för tuberkulossjukvården på staten, landsting och enskilda blifvit fastställda; och på denna grund hemställer medicinalstyrelsen att Föreningens för vård af skrofulösa barn vid hafskuranstalt förevarande underdåniga framställning icke för närvarande måtte bifallas.

Medicinalstyrelsen anser sålunda, att ett färdigt sjukhus, som kan lämna hjälp åt stora skaror fattiga hjälpbehövande och blifva till välsignelse för många, må stå öde och obegagnadt, enär det tillkommit något eller några år före den tid, då de talrika vårdanstalter för olika former af tuberkulos, hvilka af tuberkuloskommittén så varmt förordas, sett dagen. Dessa vårdanstalter måste uppstå *i en viss ordning*, menar medicinalstyrelsen. Ingen, allra minst medicinalstyrelsen, förnekar kustsanatoriets vid Styrso behöflighet, ingen förnekar dess betydelse vid bekämpandet af tuberkulosen inom landet, ingen förnekar att dess läge, uppförande, inredning och skötsel äro goda, men man försakar alla dessa förmåner, som genom enskildes stora offervillighet beredas staten, på skäl, som synes motionären allt annat än goda. Medicinalstyrelsen, »som anser det olämpligt, att frågan om statsunderstöd till anstalten på Styrso afgöres, innan de allmänna principerna för fördelning af kostnaderna för tuberkulossjukvården på staten, landsting och enskilda blifvit fastställda», borde lätt kunnat räkna ut, att den andel, som vis à vis Styrsoanstalten fallit på *enskilda* långt öfverskridit det man haft

skäl att fordra och helt visst betydligt öfverskrider den summa, som af enskilde kan utkrävas för de kommande lungotsanatorierna i landet; och hvad beträffar landstings eller stadsfullmäktiges andel i driftkostnaderna kunde medicinalstyrelsen ju ställt sig afvaktande tills Göteborgs stadsfullmäktige fattat beslut i denna fråga eller uppställt det villkoret, att en viss andel i driftkostnaderna skulle tillskjutas af landsting eller stadsfullmäktige. På detta sätt hade helt visst *landets väl* befrämjats i stället för att, som nu, motarbetas.

Vänder man sig så till en granskning af den s. k. tuberkuloskommitténs ställning till ifrågavarande angelägenhet, har man ej mindre anledning till förvåning.

Då samma kommitté hade att yttra sig öfver kustsanatoriets vid Skelderviken ansökan om anslag, heter det: »Då de skrofulösa sjukdomarne antingen vore särskilda arter af tuberkulos eller i allt fall medförde disposition för ett dylikt ondt, vore *hvarje arbete*, som afsåge dessa sjukdomars botande eller hämmande, att anse som ett arbete till tuberkulosens bekämpande, och därutinnan hade kustsjukhus och kustsanatorier sedan länge i utlandet med synnerligen vackra resultat fyllt en betydelsefull uppgift.»

»Under anförda förhållanden och då det sjukhus, för hvilket statsunderstöd begärdes, såsom det första i sitt slag af någon afsevärd omfattning i vårt land vore att anse som en försöks- och mönsteranstalt, funne sig kommittén böra tillstyrka, att ett statsunderstöd måtte detsamma beviljas.»

Nog kan man tycka att det är besynnerligt, att en kommitté, som haft till uppgift att studera tuberkulosen i landet, icke vetat, att kustsanatoriet vid Skelderviken ej är det första i sitt slag i vårt land, utan att kustsanatoriet på Styrso varit 13 år i verksamhet innan den första patienten mottogs vid Skelderviken, och att Styrso går i spetsen äfven då det gäller anstalten, öppen året om, i ty att vår anstalt redan nu är komplett färdig, fullt utrustad och inredd, medan Skeldervikens ännu befinner sig i ett provisoriskt stadium och sannolikt först om flera år kan stå fullt färdig såsom en mönsteranstalt, vidare att vid Styrso ett betydligt mycket större antal fattiga barn kostnadsfritt erhållit vård, hälsa och krafter än vid den sydligare anstalten.

Men ännu större skäl har man i sanning att förvånas, då man granskar de grunder, på hvilka tuberkuloskommittén bestämt sig för att afstyrka ett anslag till driftkostnaderna för Styrso kustsanatorium. Det heter nämligen: »För att kampen mot tuberkulosen skall blifva fullt verk-

sam, är det emellertid framförallt af vikt, att det så snart som möjligt i landets olika delar anordnas *vårdanstalter för sådana arter af de tuberkulosa sjukdomarna, som innebära en direkt smittfara*. — — Med hänsyn härtill synes frågan om statsanslag till vårdanstalter, hvilka i likhet med *kustsanatoriet å Styrso äro afsedda för sjukdomsarter, som äro föga smittfarliga eller i afseende å smittan fullständigt ofarliga, lämpligen böra anstå till dess statsmakterna pröfvat och tagit ståndpunkt till en sådan sjukvårdsplan, som nyss omförmäls, och anser sig kommittén till följd häraf icke böra förorda bifall för närvarande till den föreliggande ansöknigen.*

Hur är det möjligt, att samma kommitté kan yttra sig så olika så kort tid efter hvarannan? Då anslaget till Skelderviken beviljades hade kommitterade sitt stora betänkande till tuberkulossjukvårdens ordnande färdigt och visste sålunda, att »den sjukvård, som är inriktad på de skrofulösa sjukdomarnas botande, är att anse som ett led i kampen emot tuberkulosen», och kommitterade tillstyrka därför varmt ett anslag till uppförande af en sanatoriebyggnad. Nu, då ett kustsanatorium står färdigt och hembjudes staten, nu måste ett skäl framletas för att kunna motivera ett afslag. Och hvilket skäl? Man frågar sig med rätta, om detta skäl kunnat komma från verkligt sakkunniga. Veta då icke medlemmarna af tuberkuloskommittén, att en väsentlig del af de skrofulösa (tuberkulösa) fallen å kustsanatorierna äro i *högsta grad smittosamma*, ja mer än de flesta fall af lungrot äfven i framskridet stadium? Veta icke medlemmarna af tuberkuloskommittén, att en stor del af patienterna vid kustsanatorierna (således äfven vid Styrso) hafva fistlar och öppna sår, från hvilka ett tuberkelhaltigt var ständigt flödar, att det i hemmen är hart när omöjligt att sköta dessa sjuklingar, att bandager, sängkläder, gångkläder och de sjuka själfva äro farliga och ytterst smittobringande för andra personer, som med dem komma i beröring, och att sålunda dessa arma sjuklingar såväl för sin egen skull som för sin omgifnings äro i väl så stort behof som lungrotssjuka att vårdas på slutna anstalter och med effektivare medel än hemmen och de vanliga sjukhusen kunna erbjuda? Hur kan det vara möjligt, att ett sådant skäl som detta af tuberkuloskommitterade kunnat framdragas och af medicinalstyrelsen gillas? Såväl af tuberkuloskommitténs betänkande (sid. 12) som af dess afslagsyrkande beträffande kustsjukhuset på Styrso framgår, att kommitterade hysa en oriktig uppfattning om naturen hos de sjukdomar, som utgöra föremål för vård vid kustsjukhusen såväl i utlandet som hos oss. En blick på de årliga redogörelserna öfver sjukvården, som styrelsen för hafskuranstalten på Styrso utsänder och

hvaraf ett exemplar tillsändts en af tuberkuloskommitténs medlemmar, kan lätt öfvertyga en hvar, att ett stort antal fall hvarje år hör till den s. k. kirurgiska tuberkulosen, utgöres af tuberkulos i ben och ledgångar, körtlar o. s. v. samt ofta äro förbundna med sår och fistlar. Att dessa fall äro smittosamma i lika hög grad som s. k. öppen tuberkulos i lungorna, lär väl icke af någon fackman bestridas.

På grund af det nu anförda synes otvetydigt framgå, att de skäl, hvilka såväl medicinalstyrelsen som tuberkuloskommittén framhållit för afslagsyrkande, icke äro af den beskaffenhet, att Riksdagen på grund af dem bör frångå den uppfattning af sin ställning till föreliggande fråga, hvilken tydligt uttalas i statsutskottets utlåtande med anledning af herr K. G. Karlssons m. fl:s motion (n:o 126) till 1907 års Riksdag.
